

вання взяття під варту як запобіжного заходу, незаконного накладення адміністративного стягнення у вигляді арешту або виправних робіт, відшкодовується державою в повному обсязі незалежно від винислужбових осіб органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду в порядку, встановленому законом.

Господарська діяльність органів внутрішніх справ є специфічним і складним видом діяльності. Відсутність комплексного нормативного акту, що регулює цю діяльність, негативно впливає на правове постачання і фінансове забезпечення органів внутрішніх справ. Тому Міністерству внутрішніх справ було б доцільніше розробити положення про господарську діяльність органів внутрішніх справ [7, с. 310].

Надійшла до редколегії 24.11.1999

Список літератури

1. Маркс К., Енгельс Ф. Соч. Т. 21. 2. Гражданское право Украины... - Х.: Ун-т внутр. дел; "Основа", 1996. 3. Маркс К., Енгельс Ф. Соч. Т. 23. 4. См.: Толстой Ю. К. К теории правоотношения. Л., 1959. С.22, 30; его же. Еще раз о правоотношении//Правоведение. 1969. №1. 5. Советское гражданское право: Учебник.Т.1. - М.:Юрид. лит., 1979. 6. Судебные и правоохранительные органы Украины: Учебник/ Под ред. проф. А.М. Бандурки. - Харьков: Ун-т внутр. дел, 1999. 7. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Харків: Ун-т внутр. справ, 1998. 8. Тесленко В.М. Правовое регулирование материально - технического и военного снабжения в системе МВД Российской Федерации: Автореферат дисс. ... канд. юрид. наук. М., 1992.

Л.В.Санейко

СУДОВИЙ ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ВІД НЕПРАВОМІРНИХ ДІЙ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ

Право власності є одним з найвагоміших прав, гарантованих Конституцією України. У власності громадян можуть перебувати будинки, квартири, транспортні засоби, грошові кошти, тощо, а власниками можуть виступати як громадяни України, так і іноземні громадяни та особи без громадянства. Усім власникам забезпечуються рівні умови здійснення своїх прав. При цьому вони зобов'язані не завдавати шкоди навколишньому середовищу, не порушувати права та охоронювані законом інтереси громадян, юридичних осіб, держави (ст.4 Закону України "Про власність").

Держава надає не тільки можливість набуття права власності, але й можливість його захисту від будь-яких посягань, в тому числі і від неправомірного втручання державних органів у здійснення власником його повноважень. Особа, яка вважає, що її право порушене або існує реальна загроза його порушення в майбутньому, має змогу звернутися за захистом до суду. В правовій державі, якою є Україна, найвищим гарантом забезпечення суб'єктивних прав і законних інтересів громадян виступає судова форма захисту. Згідно зі ст.124 Конституції, правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій суддів, а також присвоєння цих функцій іншим органам або посадовим особам не

допускається. Юрисдикція судів розповсюджується на всі правовідносини, що виникають в державі.

Зі становленням та стрімким розвитком права власності в нашій країні в судах з'явилася і така відносно нова група позовів, як позови, пов'язані із захистом права власності фізичних осіб у зв'язку з діями або актами державних органів. Державні органи наділені владними повноваженнями і повинні виступати від імені і в інтересах держави та її громадян. Вся їх діяльність повинна ґрунтуватися на суворому дотриманні закону. Разом з тим, при здійсненні зазначеними органами функцій, покладених на них державою, в деяких випадках допускається порушення конституційних прав та свобод громадян. Діяльність державних органів або посадових осіб може перешкоджати як конкретному громадянину в процесі реалізації ним свого права, так і широкому колу осіб в випадку прийняття актів на державному рівні. Як відзначив перший заступник Голови Верховного Суду України В.Стефанюк, "якщо державна влада порушує права громадянина, він повинен мати можливість звернутися до незалежного суду. Ця гарантія права звернення до суду не має винятків, тобто якихось не охоплених правом ділянок не існує. Усі без винятку дії органів державного управління у будь-яких формах можуть бути перевірені органами правосуддя"[1, с.3].

Закон передбачає, що державні органи несуть майнову відповідальність за шкоду, заподіяну їх неправомірним втручанням у здійснення власником або іншими особами, права яких порушуються, правомочностей щодо володіння, користування й розпорядження майном. Особа, в якій є підстави вважати, що її право порушене, може звернутися до суду з позовом до державного органу про встановлення її права на конкретне майно та відшкодування шкоди, заподіяної діями або актами цих органів. Позивачем у цій категорії справ може виступати не тільки власник, але й інша особа, яка хоч і не є власником, але володіє майном на правах повного господарського відання, оперативного управління, довічного успадкованого володіння або на іншій підставі, передбаченій законом чи договором (ст.48 Закону України "Про власність"). Відповідальність за порушення прав власності повинні нести ті органи влади, діями або актами яких створені умови, що перешкоджають власнику чи іншій особі в здійсненні їх повноважень. Власник має можливість оскаржити не тільки акти, які є неправомірними, але й ті, які є законними та обґрунтованими з точки зору суспільної користі, однак порушують права конкретного громадянина. Такі позови пред'являються та розглядаються за загальними правилами ЦПК України в межах позовного провадження, при цьому обов'язковою умовою виступає наявність правового спору між фізичною особою та державним органом.

Однак може виникнути і інша ситуація, коли немає спору про право, але по відношенню до конкретної особи з боку державного органу створюються перешкоди, які заважають їй реалізувати своє право. Так, громадянами Г. та С. до суду була подана скарга на дії посадової особи, яка відмовила в оформленні свідоцтва про право власності на квартиру, що була передана заявникам згідно

з розпорядженням райдержадміністрації в порядку п.10 ст.20 Закону України "Про статус та соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" як переселенцям із зони забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Рішенням суду скарга була задоволена, а дії посадової особи визнані незаконними. Такі справи розглядають в порядку глави 31-А ЦПК України та відносять до справ, що виникають з адміністративно-правових відносин. Як уже говорилося, в даному виді провадження відсутній такий інститут, як пред'явлення позову. Оскільки немає цивільно-правового спору, зацікавленою особою подається скарга на рішення, дії чи бездіяльність державних органів. На підставі ст. 248⁵ ЦПК України суд, встановивши при розгляді скарги наявність спору про право, який розглядається в порядку позовного провадження, залишає скаргу без розгляду та роз'яснює заявнику його право на пред'явлення позову на загальних підставах. Разом з тим громадянин може захистити своє право не тільки в судовому порядку, але й в адміністративному, шляхом звернення до вищої посадової особи або органу, по відношенню до того, чиї дії оскаржуються. У випадку, якщо дії державного органу або посадової особи будуть визнані судом незаконними, на них покладається обов'язок відшкодувати витрати, пов'язані із розглядом справи. Пленум Верховного Суду зазначив, що рішення суду про визнання неправомірними індивідуального чи нормативно-правового акта або окремої його частини, яке набрало законної сили, тягне за собою недійсність цього акта чи його частини з моменту прийняття, що необхідно зазначити в резолютивній частині рішення [2]. Рішення суду є обов'язковим до виконання та зобов'язує орган або посадову особу усунути допущені порушення, тим самим даючи можливість громадянину вільно здійснювати належні йому права. Про виконання рішення необхідно повідомити суд, що розглядав справу, та заявника. У випадку, якщо одного з учасників процесу не задовольняє рішення суду, він може оскаржити його до суду вищої юрисдикції.

Надійшла до редколегії 10.02.2000

Список літератури:

1. Стефанюк В. Судовий контроль за діяльністю органів державної влади. \Право України. 1998. №3. 2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 грудня 1997 р. №13 "Про практику розгляду судами справ за скаргами на рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних, посадових і службових осіб у сфері управлінської діяльності, які порушують права та свободи громадян" \Вісник Верховного Суду України. 1997. №4(6)

Р.В. Бойко

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН У ДОГОВОРІ ДАРУВАННЯ (ЗА ПРОЕКТОМ ЦК УКРАЇНИ)

За умови, що Верховна Рада України провела друге читання проекту ЦК України, скоріш за все даний проект із змінами та доповненнями буде прийня-